

Спочатку при будові Вавілонської вежі все було в певному порядку, порядок був навіть надто великий, дуже багато уваги зверталось на дороговкази, перекладачів, робітничі житла й шляхи сполучення, наче б попереду були цілі століття можливостей вільної праці. Тодішня панівна думка доходила аж до того, що мовляв, треба будувати скільки можна повільніше; а вже не треба було дуже зловживати цією думкою, щоб взагалі стали боятися самого початку закладання фундаменту. Аргументувалося це власне так: істотна в усьому підприємстві ідея побудови такої вежі, що сягає неба. Усе інше поряд з цією ідеєю другорядне. Ідея, раз усвідомлена в своїй величчі, вже не може зникнути; як довго існують люди, так само довго існуватиме й сильне бажання вивершити будову вежі. Але в цьому відношенні не треба турбуватися за майбутнє, навпаки, людське знання підноситься, будівельне мистецтво прогресувало й прогресуватиме далі, праця, на яку ми потребуємо одного року, сто літ пізніше може бути виконана за півроку, та ще й ліпше, міцніше. Отже, чому вже сьогодні напружуватися до краю? Це мало б сенс лише тоді, коли б можна сподіватися спорудити вежу за життя одного покоління. Але такого ніяк не можна сподіватися. Скоріше можна думати, що наступне покоління з своїми вдосконаленими знаннями вважатиме працю попереднього покоління поганою й знесе будівлю, щоб почати нову. Такі думки ослаблювали сили, і тому більше, ніж за будову вежі, турбувалися будовою робітничого міста. Кожне земляцтво хотіло мати найліпші ділянки, з того виникали суперечки, що розгорялися до кривавих боїв. Бої не припинялися, для керівників вони були новим аргументом за те, що з огляду на брак потрібної концентрації вежу треба будувати дуже повільно або, ще краще, після встановлення загального миру. Та час минав не лише в боях; у паузах покращували місто, з чого поставала нова заздрість і нові бої. Так сплив час першого покоління, але жодне з наступних не було інакшим, тільки безупинно зростала вправність, а з нею й жадоба воювати. Дійшло до того, що вже друге чи третє покоління пізнало безглуздість побудови вежі до неба, але занадто вже були сильні зв'язки, щоб покинути місто. Усі легенди й пісні, що постали в цьому місті, сповнені тугою за тим прореченим днем, коли велетенський кулак розтратить місто п'ятьма ударами, що з

короткими паузами слідуватимуть один за другим. Тому й має місто в гербі кулак.